COMMENTARIVS.

Non sat est, medicamenta simplicia optima esse, sed quæ componuntur ex ipsis, optime præparari, ex ratione describi, debite misceri, & exacte vniri est necesse, nulla singulorum, si fieri possit, deperdita & reiecta vtili portione. Sed quam male olei vulpini communis descriptio his legibus fulciatur, ex eius formula satis patet. Mesue enim iubet vulpem integram, cum pelle, pilis, pedibus, solumq; exenteratam incoqui in aqua fontana, marina & sale, ad artuum dissolutionem, additis inter coquendum *hyssopo & anetho*, & superfusa aqua, in qua vtriusque ℔.j. ante incoxerit. Sicque ollam videre videor, pilis, ossibus, carne, & stirpibus aliquot ad putrilaginem coctis, cuius expressa pinguitudo, oleum vulpinum Mesuei est. Paulus suadet vulpem viuam simul & exenteratam, ad ossium separationem elixari. Sed quomodo viua & euisceratа possit concoqui, non coniecto. Rondeletius vult cum corio & lactibus coqui, abiectis tantum alui excrementis: sed intestinis remanentibus, foras excerni recrementa in cadauere non video. Illius collega Ioubertus mauult pellem, quam viscera abiici: interanea vero bene lota simul cum carne elixari. Nos pellem, caudam, & interanea, vt inutilia reiicimus: postea corporis truncum & artus secamus; aqua, vino, & sale coquimus, cum herbis nerualibus & digerentibus. Colaturę addimus *oleum, saluiam, & rorem marinum*, & sic denuo coquimus ad aqueæ & vinosæ humiditatis resolutionem. Hoc autem modo paratum oleum viribus eximium est, & ad ea, quę expetit & promittit Mesue, efficacissimum. Potenter enim digerit ac resoluit, neruos roborat, & à frigidis iniuriis tuetur, & articulorum morbis opitulatur.

Optima olei vulpini præparatio.

Vires.

CAP. V.

Oleum formicarum.

℞. Formicarum alatarum ℥ij.
olei maturi ℥viij.
Macera quadraginta dies vase optime clauso, æstiuo soli exposito: Postea oleum exprime, & vsui repone.

COMMENTARIVS.

Rarissime paratur hoc oleum, fereque solum expetitur ad genitalia frigidiora calefacienda, & stimulum Veneris excitandum. Cum facile & paruis sumptibus confici possit, & à quibusdam natura frigidis expetatur, eo pharmacopolium minime carere debet, sed parua quantitate parandum.

SECTIO IV.

DE OLEIS EXPRESSIONE EDVCTIS.

Olei genera sunt quatuor: Primum absolute & proprie dictum, quod ex oliuis maturis educitur. Secundum minus proprie, quod oleo quidem dicto constat, sed cui plantarum vel animalium partes infusæ, ac insolatæ, vel coctæ sunt. Tertium cum adiuncto rei, ex qua elicitur, cognomen habet, vt quod ex amygdalis exprimitur amygdalinum, ex sesamine sesaminum, ex baccis lauri laurinũ. Quartum genus Chymistis familiare, quod per ascensum, vt vocant, elicitur. Prioru extractio quod sit cuiuis nota, operosa tamen, quibusdam rusticis tantum committitur, vt ante notaui. De secundo genere superioribus sectionibus egimus abunde. Superest nunc, vt de aliis disseramus. Ac primum quidem de his, quæ ex seminibus oleaginis, tritis & expressis extrahuntur, quæ abusiue olea vocat Syluius. Illud autem prius occurrit, quod ex amygdalis dulcibus elicitur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-169808-p0169-4 DFG

CAP. I.

Oleum amygdalarum dulcium.

℞. *Amygdalarum dulcium, siccarum, non rancidarum, vtroque cortice mundatarum, quantum volueris: contunde in mortario lapideo minutissime, tela cannabina, aut sacculo inuolue, & prælo exprime, dum oleum emanet.*

COMMENTARIVS.

Amygdalæ vel dulces sunt, vel amaræ: Ex his & illis, modo sine, modo cum cortice membranoso tritis & expressis oleum educitur, nunc ignis adiutu, nunc nullo iuuante externo calore. Quod ex depellatis sine igne elicitur, præstantius semper habetur. Proinde multorum pharmacopolarum est improbanda ignauia, qui malunt tyronum & famulorum manus desides videre, quam in simplicibus rite parandis occupari: vnde mirum non est, si de amygdalini rancore, acrimonia, & insuauitate ægroti sæpe conquerantur. Vt autem rite paretur, amygdalæ recentes, siccæ, non rancidæ assumantur: à cortice duplici purgentur, vt purius synceriusque fit oleum: in mortario lapideo diutius terantur, vt oleosa intus inclusa humiditas promptius in apertum sese proferat: sacculo aut stamine, vel cilicio, (vt fieri solet) è seta equina contexto excipiantur; dein vel torculari, *Zaynari*, Mesue dicto, vel prælo vulgari, illis simili, quibus bibliopolæ vtuntur, dum libros colligatos resecant, excipiantur.

Præparatio.

Zaynari.

Debet vero paulatim exprimi, vt purius sit, pellucidius & dulcius: nã quod affatim & accelerata violentia trahitur, turbidum & fœculentum esse solet. Promptius autẽ fluit, si amygdalæ ante expressionem igne aut sole incaluerint. Sic enim oleosa humiditas, calore tenuata, liquata, & fluxilior reddita, facilius erumpit foras, & promptius, largiusque exprimitur, atque tanto citius, quanto calor hic est valentior, modo tamen oleum non absumat vrendo. Verum quod per os sumitur, absque ignis ope elici solet, & debet.

Duobus autem modis amygdalæ purgãtur: primo, in aqua tepida, aut paulo calidiore parum, aut in frigida diutius macerantur, & postea digitis comprimuntur, vt cortex dissiliat: secundo, in sartagine, cum quadam furfuris macri quantitate, igne lento manu agitantur, donec inuolucrum disrumpatur, quo postea fricando exuuntur facillime: qui posterior modus altero præstantior est. Amygdalæ enim maceratæ, nisi ante trituram probe siccentur, magis aqueum fundunt oleum. Ex libra autem vna amygdalarum olei solent extrahi vnciæ duæ, atque tantundem aliquando ex magmate trito, aqua irigato, super cineres ad aquæ exhalationem calefacto, & torculari commisso. Hoc tamen postremo emissum fœculentum est, & litibus, vnguentis, & aliis medicamentis externis inseruit.

Oleum amygdalinum ad multa commendatur. Phthisicis enim ac tabidis multum confert; nam alimentum humidum & lentum, pingue, & aliquantum aereum præstando, macilentum corpus reficit, gutturis asperitatem, bronchiorum pulmonis, & cæterarum partium lenit. Vteri & vesicę ardores iniectum mitigat: illitum cutem erugat, scabra & aspera ad æqualitatem perducit & complanat, tensa & dura emollit, & siccitatem omnem iuncturarum & aliarum partium emendat.

Amygdalini vires.

CAP. II.

Oleum amygdalarum amararum.

OLEVM extrahitur tantum per expressionẽ ex amygdalis amaris, vt ex dulcibus: Alexandrinus tamen per infusionẽ quoque parat: In libris enim quinque olei, ℔.ij. amygdalarum purgatarum tritarum tres dies macerat, ad medias coquit, & exprimit. Neq; tamen præparationis modus hic, neq; sic præparatum oleum probatur.

Præparatio.

Falli-

Fallitur enim Alexandrinus, oleum coqui ad medias imperando, quod igne potius vritur, quam per exhalationē instar aquæ resoluatur, vt ante monuimus. Præterea oleum sic ex amygdalis infusis tractum, vix nisi forsan media sui parte amygdalinum est, nec ita gratum, nec viribus eximium. Præstat igitur ex illis tantum tritis & expressis oleum trahere, purum, ac syncerū, dulce ex dulcibus, de quo *capite superiori*, ex amaris amarum, quod ad multa quoque à multis commendatur, vt ad obstructiones soluendas, flatus discutiendos, ad neruorum dolorem mulcendum, duritiem emolliendam, panum faciei delendum, aurium tinnitus dissipandos.

Vires.

Calefacit enim, incidit, tenuat, digerit, potenter terget: proinde calculosos, difficulter meientes, asthmaticos, lienososque iuuat, vitia cutis multa sanat, lubricos enecat, sumptum & iniectum frigidis vteris prodest, vt & asthmati linctum, & illitum, si à frigida causa oriatur, & duritiei ac dolori neruorum opitulatur.

Oleum Persicorum.

Oleum ex nucleis malorum Persicorū simili modo paratur, habetque vires easdem, aut parum dissimiles, propterea rarissime conficitur.

CAP. III.

Oleum nucum.

QVÆ tantum vires habent medicamētosas, nec aliis vsibus, quam morbis præcauendis aut curandis inseruiunt, à solis phamacopolis solent & debent tractari. Sed quæ pręter has dotes, alias adhuc ob esum, aut vsum alium commendatitias habent, raro à pharmacopœis, sed rusticis quibusdam expertis, ad rei domesticę subsidium, magna quantitate parantur. Sic vinum vinitoribus, panificium pistoribus, vt dictum est, committitur. Sic oleum, vel commune, vel caryinum, aut sesaminum aliis relinquitur ministris exprimendum, qui & molas versatiles, quib. fructus aut semina moluntur, ac teruntur, habent & torcularia idonea, quibus oleum magna copia exprimunt, vel ad lucernarum, vel corporis pabulum, vel sanitatis custodiā, aut morborum curationem. Ideoq; raro contingit, olea dicta in officinis parari: quia tamen turbidum est & insuaue, quod e iuglandibus seu nucibus regiis à rusticis extrahi consueuit, melius esset, si quod à pharmacopœis vsurpatur, ab iisdem traheretur. Sic enim limpidius & suauius esset, atque effectus præstaret efficaciores.

Vires.

Eius autem vsus ad multa requiritur: flatus enim etiam crassos resoluit, tumores dissipat, per habitum digerit, colico doloti vel à flatibus, vel frigidis humoribus nato feliciter medetur: vi digerente & siccāte sine morsu, puncturas neruorum & attrita sanat: Ambustis quoq; mira proprietate succurrit, atque vim habet eandem, atque *Balaninum*. Nam tenuitate substātiæ, vi resolutrice & calore flatulentā materiam resoluit. Propterea qui oleum καρύινον habebit, Balanino facile poterit carere.

Quod ex nouellis nucibus & adhuc tenellis extrahitur, plurimum valet ad arcendam lentiginum eruptionem, si eo puellorum recens natorum facies illinatur.

CAP. IV.

Olea quædam raro parari solita, & eorum vires.

VT apud omnes non vna viuendi lex & ratio, sic nec eorundem medicamentorum vsus: nam vt antiquo versiculo fertur;

Vtitur ingenio patria quaq; suo.

Alii namque medicamentum quoddā admittunt, alii respuunt: alii non nisi veterum, alii non nisi recentiorum inuenta probant. At vero sunt hi, & illi amici, amicior tamen ratio quam vel in scribendo, vel in agendo præponimus. In multis Me-

ſuem colo, in nonnullis enim ſuis colendũ relinquo, quibus nempe primum ſcripſit, & medicamenta quædam reliquit, quæ nos etiam illis relinquimus, vt ex medicamentorum in hac officina contentorum catalogo patet. Quædam autem olea deſcribit parum vſitata, ſed quia vires habent non negligendas, non omittemus, ſed paucis declarabimus.

Oleum auellanorum. *Oleum ex auellanis nucibus*, inquit Meſue, *neruorum & articulorum dolores ſedat. Paratur vt amygdalinum.* Per auellanam, parua nux λεπτοκάρυον Græce dicta intelligenda eſt, ſeu *nux Pontica*, aut *Præneſtina*, à locis, in quib. vberrime fruticat, nominata; cuius oleoſa humiditas anodyna eſt, & humoris diſcuſſoria, ob id affectibus dictis idonea.

Oleum chryſomelinum. Oleum ex nucleis pomorum Armeniacorum ſedis, & hæmorrhoidum dolores mitigat, & tumores earum partium & vulnerum digerit Simili modo paratur. Habentur vero nuclei illi ex quibuſdam pomis, quæ à loco dicuntur *Armeniaca*, ab aureo colore, *chryſomela*, à celeri maturitate, *præcocia*, quorum ſapida multum ac dulciſſima eſt caro, nuclei vero admodum & acres, & amari, & ingrati.

Oleum Perſicorum. Oleum Perſicorum vermes enecat, obſtructa liberat, aurium dolorib. prodeſt, & tumentibus ac dolentibus hæmorrhoidibus benefacit. Præterea calefacit, tenuat, reſoluit, atq; eadem cõmoda præſtat, quæ & amygdalinum amarum. Nuclei enim Perſicorum ex quibus paratur, amari ſunt, calefacientes & diaphoretici.

Oleum Riciniſeu Kerua. Oleum de Kerua ſeu Ricininum craſſos flatus diſcutit, pituitam viſcidam tenuat, ventriculo & inteſtinis ab eo ſucco dolentibus prodeſt, atq; hydropi, ſeu illitum, ſeu iniectum. Alias adhuc recenſet vtilitates Auicenna, rariſſime tamen paratur.

Oleum de enico: Oleũ de enico ſeu carthamo incidit & terget, ob id icteroprodeſt, thoraci & pulmoni, atq; vẽtriculo à frigida materia dolenti. Nec iſtud quoq; paratum reperitur.

Oleum piſtaciorum & ſtrobylorum. Oleum piſtaciorum & nucum pinearũ gutturis aſperitatem lenit, thoracis dolorem mitigat, tuſſi prodeſt, macilentos & tabidos impinguat, & ſperma auget. Eorũ tamen eſus potius, quam olei celebratur.

Atque vt de multis locum nactus commodum, pauca dicam. Ex *nucleis ceraſorum, nuce Indica, glande vnguentaria, ſeminibus citri, arantiorum, & ſeminib. quatuor frigidis, lactuca, papaueris, lini*, & ſimilibus, quouis tempore olea parari poſſunt. quorum vires eædem ſunt ac fructuum, ſeminum & nucleorum, ex quibus conficiuntur.

CAP. V.

Oleum de nuce moſchata.

OLeum nucis moſchatę ſtomachicum eſt, aromaticum & ſuauiſſimum. Imbecillum enim ſtomachum roborat, calorem illius pauperculum fouet, appetitũ excitat, coctionem iuuat, humores frigidos coquit, calidos reſoluit, flatus diſſipat. paratur ex nucib. tritis, parum calefactis, & prælo commiſſis. ac ita expreſſis, vt oleum emanet, quod paulatim ac lente ſtillat liquidum, dein craſſeſcit, ac cogitur in vnguenti ſoliditatem.

Quia vero nuces moſchatæ pretioſæ admodum ſunt, oleumque ex his paratum recens melius eſt antiquato, parua quantitate conficitur, & pro rei exigentia iteratur. Differt vero multum oleum hoc moſchatum ſimplex expreſſione tractum à moſchellino aut moſchatellino, ex multorum ſimplicium maceratione confecto, quod *moſchum* & *nuces moſchatas* habet pro baſi, de quo *ſupra*.

CAP. VI.

Oleum ouorum.

OLeum ouorum fit ex eorum vitellis coctione in aqua induratis, qui poſtea manibus friati, aut alio modo comminuti

nuti in sartagine friguntur, spatula aut cochleari assidue mouendo, donec rufescāt, & pinguetudinem quandam exudent: dein adhuc calentes tela cannabina, aut sacculo pilis contexto excipiendi, & prælo committendi, vt oleum effluat, vsui reponendum.

Potest etiam ex his oleum trahi tantum coctis, tritis & expressis sine frixione præcedente, instar amygdalini; tuncque oleū elicitum, purius, dulcius, & minus ruffum habetur, sed parcius, & ad multa cutis vitia, ad quæ commendatur, inefficacius. Solent vero sumi oua recentia circiter 20. aut 30. Coquuntur, vt durescant; albumina à vitellis separantur, qui postea prælo commissi & pressi oleum fundunt, cuius eæ vires agnoscuntur.

Vires. Cutem expurgando fœditatem eius tollit, cicatrices delet, aut plurimum minuit, ambustis mederur, impetiginem & serpiginem sanat, atq; omnibus cutaneis affectib. prodest, & pedum, ani, manuum fissuris, & malignis vlceribus valde confert.

CAP. VII.

Oleum laurinum.

AD conficiendum oleum laurinū, recentes & maturæ baccæ lauri seligūtur: in pila teruntur: ex aqua in lebete coquuntur: Post, torculari cauo non plano exprimuntur in vas subditum, in quo oleū supernatans aquæ colligitur. Magma denuo contritum & aqua affusa madidum, consilio Mesue exprimitur cauato torculari, & pinguedo oleosa secernitur.

Dioscorides *cap.* 50. *lib.* 1. paulo aliter conficit. In aqua enim elixat baccas maturas, quæ ex obducto cortice pinguetudinem reddunt, quam manibus subactā, concha excipit. Prior autem modus vsitatior est, quo tamen pharmacopœi hoc oleum non conficiunt, sed confectum emunt ab aliis, qui congesta baccarum magna quantitate, ipsam eliciendi artem exercent. Sunt qui baccas recentes ac maturas terunt, citra aliam mistionem, & torculari fortiter oleum exprimunt.

Simili arte trahuntur olea ex *baccis lentisci, terebinthi, hederæ, iuniperi,* & similium baccarum odoratarum.

Vim habet calefactoriam, & emollientem, aperientem, & discutientem: ob hæc intemperiem omnem frigidam, & simplicem, & cum pituita, vel flatibus sanat, & ab his colico dolori nato, si cum decocto cōueniente iniiciatur in intestina, mirifice prodest. Item cerebri, neruorum, articulorum, & lumborum affectib. frigidis præsens est auxilium. Lassitudines quoq; tollit, venarum spiracula aperit, paralysi medetur, spinæ dorsi illitū, & horrori febrili. *Olei laurini vires.*

CAP. VIII.

De oleo balsami, liquidambar, & petroleo.

HVic oleorum generi proximum *Balsamelæon*, id est, *oleum balsami*, & *liquidambar*: vtrumq; ex peregrinis arboribus defluens. Primum ob mirandas vires *balsamum* nuncupatur. Elicitur ex arbore pumila, nec elegante, colore subcineritio, flore lutei Iasmini simili. Folia ei circa finē autumni decidunt, vere renascuntur. In Arabia felici, & Ægypto, atq; tractu Babylonico læte fruticat. In frigidioribus plagis non nisi ægre cicuratur. Ad eius succi pinguis eductionem aliquando tenuiores surculi præscinduntur, quib. lagenulæ appenduntur cera oblitæ, in quas stillatim defluit. Sæpius ramicrassiores vulnerātur, & ex hiatu corticis pretiosa ista lachrima stillat; cuius vsus intus & foris celebratur. *Balsamum.*

Aliquot enim guttæ subinde ieiuno stomacho exhibitæ asthmaticis valde conferunt; iecoris obstructiones soluunt, menses mouent, stomachi dolores sedant, phthisicos iuuant, appetitum excitant. *Opobalsami vires.*

CAP. IX.

Liquidambar.

Liquidambar quid. Ocosolt.

LIquidambar *resina quædã oleosa est, ex arbore quadam incisa defluens, prægrãdi & venusta, Ocosolt* Indis dicta, vastæ magnitudinis, foliis hederaceis, cortice crasso, cinereo, qui vulneratus, hoc oleum stiriatim effundit, *Liquidambar* dictum, ab odoris suauitate, quasi ambarum liquidũ, aut oleum de *ambra*, vel *ambaro*.

Vires.

Arbores ex quibus stillat, adeo fragrantes sunt, vt è locis, in quib. nascuntur, suauissimus odor in vicinas regiones deferatur. Plurimus autem est huius liquoris vsus in medicina: calefacit enim, roborat, resoluit, omnem tumorem emollit, obstructiones expedit, menses mouet, hystericis affectibus prodest, atque aliis multis mulierum morbis succurrit.

CAP. X.

Petrolæum.

PEtrolæum solius naturæ munus & opus est, non pharmacopœi, qui id tantum colligit, vel collectum emit, seruat, & ad vsus exhibet: nam in terræ finibus id natura conficit, & è mediis rupibus ac petris eructat, vnde nomen.

Bitumen. Asphaltus.

Eius autem prouentus in his regionib. esse solet, in quibus bitumen, ad quod refertur. Est namq; *bitumen, Asphaltus* Græce dictum, vel densum, vel liquidum. Densum est veluti terræ pinguitudo aquis primum supernatans, quæ dein vento & vndis agitata ad littus eiicitur, ibiq; concrescens densatur, & tenacissima efficitur. Legitimum bitumen *Iudaicum* est, quibusdam *Sodomeum* dictum, quod in ripis lacus Sodomei inueniatur. In Europa rarissimũ. Liquidum Græcis dicitur. *Naphta*, quæ si Babylonica fuerit, velut bituminis est colamen, colore candidum, cui vis inest ignium rapax, vt ex spatio protinus in eam transiliant, inquit Dioscorid. *cap.* 85. *lib.* 1.

Bitumen Sodomeum.

Naphta Babylonica.

Quod etiam de bitumine quouis denso ac vero scribitur. Præter naphtam dictam alia est fluxilior instar olei, quæ è petris & saxis stillat, qualis est illa, quæ in agro Mutinensi ex monte Gibio, & aliis Insubriæ locis scaturit, vocaturque *Petrolæum*, quasi *de petra oleum*.

Petrolæum. Carbo lapideus.

Est & bitumen quoddam fossile & terrenum: idque duplex; vnum minus durum & friatu facile, quod vulgus *lapideum*, seu *petreum carbonem* nominat, alterum durissimum, & intensa nigredine nitens, *Gagates* dictũ, de quo postea *lib. de simpl.* Sũt, qui *succinum*, bituminis duri genus quoddam esse, non præter rationem dicunt.

Gagates.

Bituminis igitur magna est latitudo, ad cuius cognationem multi referunt *Pissaphaltum* & *Mumiam*. Est autem Pissaphaltos *mixtura quædam pice & asphalto, seu bitumine denso confecta*, quæ in vrbes maritimas pro picandis nauibus aduehitur. Dicitur vero *Pissaphaltos*, Arabibus *Mumia*, quæ lingua vernacula *Balsamum* designat, cuius loco, mediocris fortunæ Syri, & Arabes *pissaphalto* condiendis mortuorum corporibus vtebantur. Sic pro *balsamo, pissasphaltum*; pro vtroque *Mumiam* effecerunt, tamen inter singula ne quidẽ sit nominis aut cognatio vel affinitas. Nã balsamum naturale, *opobalsamum* est; Artificiale ex multis aromatis constat, condiendis regum corporibus dicatum: Pissaphaltos *mixtura quædam ex pice & asphalto composita*: Mumia vero *quidlex vtroque, vel alterutro, & corporis putrilagine exurgens*, cuius improbandos vsus plurib. refellere nostri nunc non est instituti; ad quod, vt redeam, dico, petrolæum à pharmacopoliis non esse ablegandum, cum vires habeat ad multa requisitas. Calefacit enim, siccat, essentiæ tenuitate aperit, penetrat, digerit, materiam omnem excrementitiam resoluit, morbis cerebri, & neruorum multis prodest, vt epilepsiæ, lethargo, & paralysi,

Pissaphaltos quid. Mumia quid.

Petrolæi vires.

SECTIO